

Kommentarer till beräkningarna av tredje kvartalet 2017

Innehåll	
BNP-utvecklingen	3
Hushållskonsumtionen.....	6
Offentlig konsumtion	8
Investeringar	10
Lager	12
Utrikeshandel	14
Näringslivets produktion	16
Arbetsmarknad och produktivitet	18
Inkomster och sparande.....	20
Avstämning	25
Revideringar	29

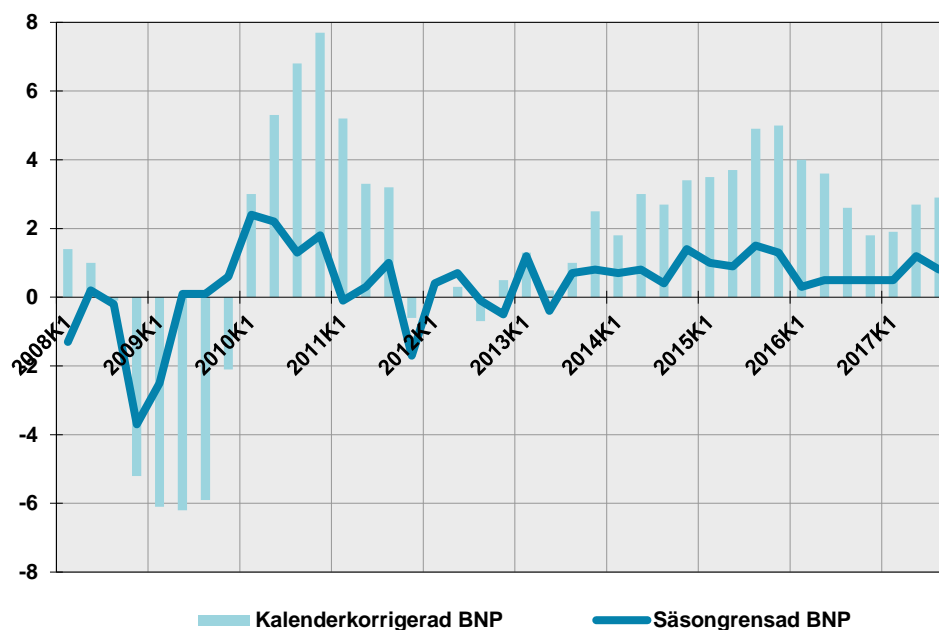
BNP-utvecklingen

Investeringar lyfte BNP-tillväxten

BNP-tillväxten fortsatte att utvecklas starkare än genomsnittet för de senaste tio åren under tredje kvartalet i år. Fasta bruttoinvesteringar var den huvudsakliga drivkraften bakom uppgången. Utrikeshandelsnettot blev sammantaget negativt för BNP-utvecklingen efter att importen ökade mer än exporten.

Sveriges BNP steg med 0,8 procent tredje kvartalet, säsongrensats och jämfört med kvartalet innan. Det kan jämföras med den genomsnittliga tillväxten de senaste tio åren på 0,4 procent. Mätt i kalenderkorrigerade tal och jämfört med tredje kvartalet i fjol var uppgången 2,9 procent.

BNP, procentuell förändring, säsongrensats och jämförd med kvartalet innan respektive kalenderkorrigerat och jämförd med motsvarande kvartal året innan.

Tillväxten dämpades något i EU

BNP-tillväxten i såväl euroländerna (EU19) som EU-länderna (EU27) uppgick till 0,6 procent tredje kvartalet, säsongrensats. Det innebär att tillväxten dämpades något från 0,7 procent andra kvartalet. Mätt i kalenderkorrigerad årstakt var BNP-tillväxten 2,5 procent. Den tyska ekonomin steg med 0,8 procent säsongrensats. BNP-utvecklingen i Tyskland höjdes av ökad hushållskonsumtion, offentlig konsumtion och fasta bruttoinvesteringar medan ett negativt exportnetto höll tillbaka den tyska tillväxten. Bland övriga större EU-länder steg BNP med 0,5 procent i Frankrike och i Italien. I Spanien var utvecklingen fortsatt högre än EU-snittet och BNP steg med 0,8 procent under tredje kvartalet i år. Utanför EU växte USA:s BNP med 0,7 procent under tredje kvartalet.

Investeringar främsta drivkraft

I Sverige var det framförallt fasta bruttoinvesteringar som bidrog till BNP-tillväxten. Tredje kvartalet ökade fasta bruttoinvesteringar med 3,9 procent jämfört med andra kvartalet och bidrog med 1,0 procent BNP-utvecklingen. Det var en bred uppgång med ökningstal för samtliga investeringstyper. Mest bidrog immateriella tillgångar däribland programvaruinvesteringarna ökade starkt. Maskininvesteringarna utvecklades också klart starkare än genomsnittet de senaste tio åren vilket hänger väl ihop med hög importtillväxt av investeringsvaror såväl tredje kvartalet som första halvåret 2017. De senaste årens positiva trend för bostadsinvesteringarna höll i sig även tredje kvartalet men ökningen var inte lika stor som de två föregående kvartalen.

Hushållskonsumtionen steg med 0,4 procent tredje kvartalet. Det är något lägre än de senaste tio årens genomsnitt på 0,5 procent. Tillväxten höjdes framförallt av svensk konsumtion utomlands och till mindre del av boende samt fritid och underhållning. Konsumtion av livsmedel, alkohol och tobak samt transporter minskade.

Exporten ökade med 0,7 procent och bidrog med 0,3 procentenheter till BNP-tillväxten. Det innebär en avmattning efter ett starkare andra kvartal. Exportutvecklingen tyngdes av att ökningen för varuexporten mattades av och att tjänsteexporten vände från stor ökning till knapp nedgång. Varuexporten ökade med 1,1 procent medan tjänsteexporten minskade med 0,3 procent. Inom tjänsteexporten minskade FoU samt uthyrning och leasing. Samtidigt ökade importen med 1,6 procent och drog ned BNP-utvecklingen med 0,7 procentenheter. Varuimporten steg med 1,4 procent och tjänsteimporten ökade med 2,2 procent. Tjänsteimporten höjdes framförallt av svensk konsumtion utomlands men även av en relativt stor ökning för datatjänster. Sammantaget höll exportnettot tillbaka BNP-tillväxten med 0,4 procentenheter.

De offentliga myndigheternas konsumtion ökade med 0,4 procent tredje kvartalet. Utvecklingen är något högre än de fyra föregående kvartalen, men betydligt lägre än under året dessförinnan. Under denna period, från tredje kvartalet 2015 till andra kvartalet 2016, bidrog migrationen till att den offentliga konsumtionen ökade i snabb takt, men de senaste kvartalen har dess effekt på konsumtionen mattats av. Det har även skett en viss förskjutning av konsumtionen kopplad till migrationen, från statliga myndigheter till kommunala myndigheter, under det senaste året.

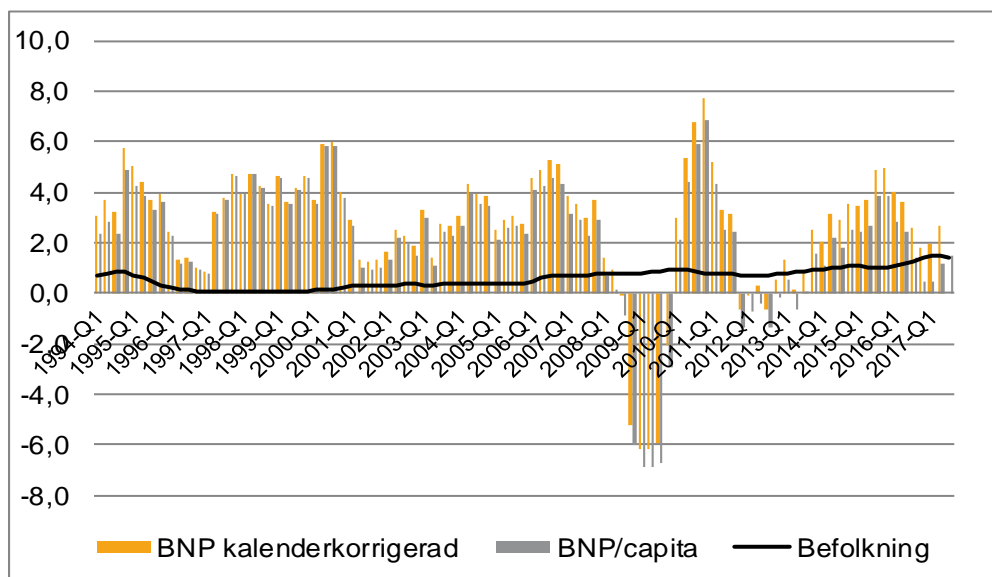
Näringslivets produktion ökade med 0,8 procent. Den starkaste utvecklingen återfanns inom tjänsteproduktionen med branscher som handel samt information och kommunikation i spetsen. Varuproduktionen dämpades något efter ett starkare andra kvartal. Byggbranschen stod för en stor del av ökningen medan tillverkningsindustrin endast steg marginellt. Antalet arbetade timmar i näringslivet ökade med 0,3 procent. Arbetsproduktiviteten i näringslivet uppgick därmed till 0,5 procent.

Bidrag till säsongrensad BNP-utveckling, procentenheter.

	2016Kv2	2016Kv3	2016Kv4	2017Kv1	2017Kv2	2017Kv3
Hushållens konsumtion	-0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,2
Off konsumtion	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Fasta bruttoinvesteringar	0,5	0,1	0,1	0,8	0,4	1,0
Lagerinvestering	0,2	-0,2	-0,3	0,3	-0,1	-0,1
Export	-0,3	0,8	0,7	-0,4	1,2	0,3
Import	0,2	-0,3	-0,4	-0,7	-0,8	-0,7
Exportnetto	-0,1	0,5	0,3	-1,1	0,4	-0,4
BNP	0,5	0,5	0,5	0,5	1,2	0,8

Ökad BNP-tillväxt per capita

Befolkningstillväxten har successivt ökat sedan slutet av 1990-talet och andra kvartalet 2017 ökade befolkningen med 1,4 procent jämfört med motsvarande kvartal året innan. Under samma period ökade BNP med 2,9 procent kalenderkorrigerat. Under tredje kvartalet i år steg BNP per capita med 1,5 procent jämfört med tredje kvartalet 2016. Det överstiger genomsnittet för de senaste tio åren på 0,7 procent.

Procentuell ökning i volym för kalenderkorrigerad BNP och BNP per capita

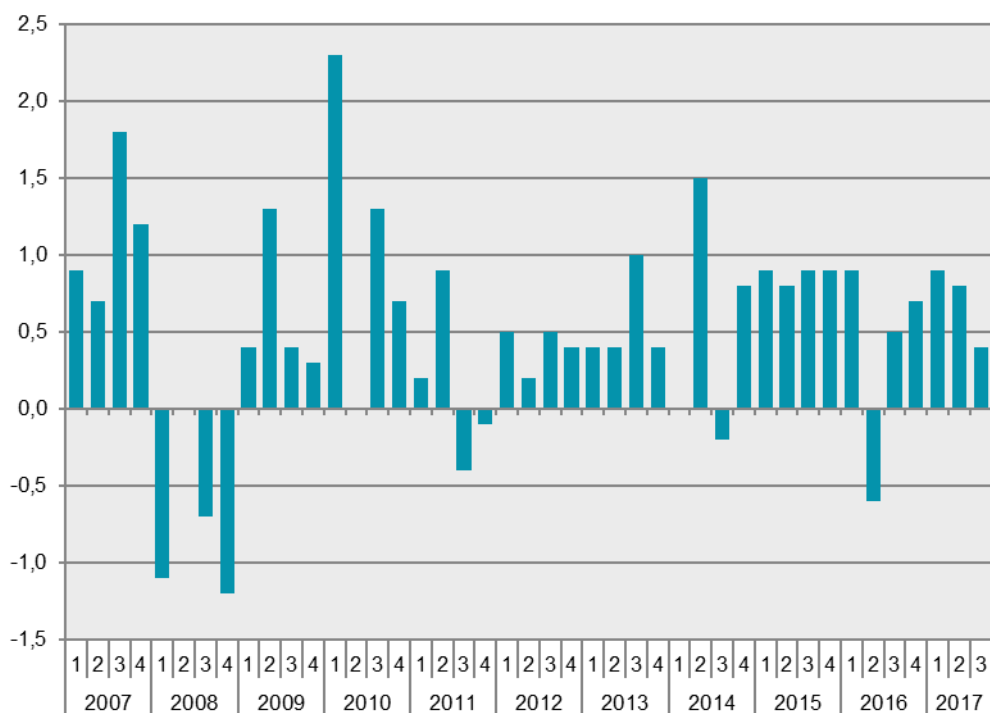
Hushållskonsumtionen

Dämpad uppgång i hushållens konsumtion

Hushållens¹ konsumtion fortsatte att öka tredje kvartalet, men i något lägre takt än tidigare kvartal. Konsumtionen av varor och tjänster inom fritid och underhållning och svensk konsumtion i utlandet utvecklades starkt och bidrog till ökningen.

Hushållens konsumtion växte med 0,4 procent tredje kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Tillväxttakten mattades därmed av något jämfört med första och andra kvartalet 2017 och var något lägre än de senaste tio årens genomsnittliga tillväxttakt på 0,5 procent.

De egentliga hushållens konsumtionsutgifter totalt, volymförändring i procent, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal.

I den ändamålsfördelade konsumtionen var ökningen störst inom fritid och underhållning. Konsumtionen av fritid och underhållning växte med 1,2 procent och bidrog med 0,1 procentenheter till den totala utvecklingen.

Kommunikationstjänster, som har haft en stabil ökning de senaste kvartalen, fortsatte att öka och utvecklingen var den samma som de senaste tio årens genomsnittliga tillväxttakt på 1,1 procent.

Konsumtion av detaljhandelsvaror såsom livsmedel, alkohol och tobak samt kläder och skor vände ned och minskade jämfört med kvartalet innan.

¹ De egentliga hushållen exklusive hushållens icke vinstdrivande organisationer.

Konsumtionen av transporter och fordon, som främst avser bilar och drivmedel, backade för andra kvartalet i rad och drog ned den totala konsumtionsutvecklingen med 0,1 procentenheter. Även hotell- och restaurangtjänster och utbildningstjänster minskade men hade endast en marginell påverkan på den totala utvecklingen.

Boendeutgifter är det största konsumtionsändamålet och står för drygt en fjärdedel av den totala konsumtionen. Utgifter för boende ökade med 0,2 procent tredje kvartalet och bidrog med 0,1 procentenheter till den totala utvecklingen.

Övriga varor och tjänster, där bland annat personliga tjänster och finansiella tjänster ingår, ökade med 0,6 procent och bidrog med 0,1 procentenheter. Konsumtionen av möbler och hälso- och sjukvård ökade också men bidrog inte nämnvärt till den totala konsumtionsutvecklingen.

Bidrag till den egentliga hushållskonsumtionen och volymutveckling per COICOP², bidrag i procentenheter och volymförändring i procent, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal.

COICOP	Volymutveckling	Bidrag
01 Livsmedel	-0,7	-0,1
02 Alkohol och tobak	-1,4	-0,1
03 Kläder och skor	-0,1	0,0
04 Boende	0,2	0,1
05 Möbler	0,4	0,0
06 Hälso- och sjukvård	0,5	0,0
07 Transporter	-0,6	-0,1
08 Kommunikation	1,1	0,0
09 Fritid och Underhållning	1,2	0,1
10 Utbildning	-0,1	0,0
11 Hotell och restaurang	-0,6	0,0
12 Övriga varor och tjänster	0,6	0,1
Total konsumtion exkl. ofördelad konsumtion	0,1	0,1
15 Svensk konsumtion utomlands	4,8	0,3
16 Utländsk konsumtion i Sverige	-0,4	0,0
TOTALT	0,4	0,4

Svenska hushålls inköp utomlands ökade med 4,8 procent jämfört med andra kvartalet och bidrog med 0,3 procentenheter till den totala konsumtionsutvecklingen. Samtidigt minskade utländska besökares konsumtion i Sverige med 0,4 procent. Eftersom hushållskonsumtionen endast ska återspegla svenska hushålls konsumtion dras utländska besökares inköp i Sverige bort från den totala ändamålsfördelade konsumtionen.

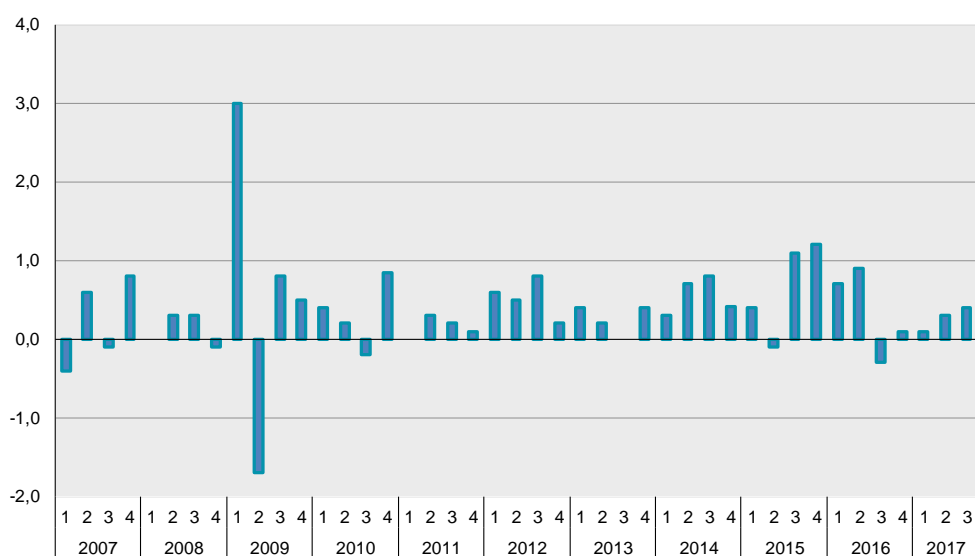
² Classification of Individual Consumption by Purpose

Offentlig konsumtion

Högre konsumtionsnivå i offentliga myndigheter

Utvecklingen för den offentliga konsumtionen ökade under tredje kvartalet 2017 jämfört med föregående kvartal. Både kommuner och landsting ökade sina konsumtionsutgifter och bidrog till ökad konsumtion för de kommunala myndigheterna. Statlig konsumtion har sjunkit under de fyra föregående kvartalen, men ökade igen under tredje kvartalet och bidrog till utvecklingen av totala offentliga konsumtionen.

Offentliga myndigheters konsumtionsutgifter, volymförändring procent, säsongrensad och jämfört med föregående kvartal.

Tredje kvartalet ökade den offentliga konsumtionen med 0,4 procent i säsongrensade tal, vilket är en ökning som ligger i nivå med den genomsnittliga utvecklingen de senaste tio åren. Utvecklingen är något högre än de fyra föregående kvartalen, men betydligt lägre än under året dessförinnan. Under denna period, från tredje kvartalet 2015 till andra kvartalet 2016, bidrog migrationen till att den offentliga konsumtionen ökade i snabb takt, men de senaste kvartalen har dess effekt på konsumtionen mattats av. Det har även skett en viss förskjutning av konsumtionen kopplad till migrationen, från statliga myndigheter till kommunala myndigheter, under senaste året.

Tredje kvartalet i år ökade både den statliga och kommunala konsumtionen jämfört med föregående kvartal. Både kommuner och landsting ökade sin konsumtion i paritet med den genomsnittliga utvecklingen för de senaste tio åren, medan den statliga ökningen låg något under genomsnittet.

Bidrag till den offentliga konsumtionen och volymutveckling per myndighet tredje kvartalet 2017, bidrag i procentenheter och volymförändring i procent, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal.

Myndighet	Volymutveckling	Bidrag	Genomsnittlig volymutveckling*
Staten	0,2	0,1	0,4
Kommunala myndigheter**	0,5	0,3	0,4
Totalt offentliga myndigheter	0,4	0,4	0,4

* Avser åren 2007-2017

** Avser kommunala myndigheter totalt, dvs kommuner och landsting tillsammans.

Statliga konsumtionsutgifter ökade

I säsongrensade värden ökade statens konsumtionsutgifter med 0,2 procent efter att ha sjunkit under de fyra föregående kvartalen. Främst bidrog en ökad arbetsinsats i form av ökat antal arbetade timmar till att den egna statliga produktionen ökade med 0,8 procent. Även produktion inköpt av privata utförare, sociala naturaförmåner, vände uppåt igen efter tre kvartal med nedåtgående utveckling och bidrog till ökad konsumtion. Sysselsättningen ökade med 0,5 procent och arbetade timmar ökade med 1,7 procent inom statliga myndigheter.

Kommunernas konsumtion ökade

Kommunerna står för ungefär hälften av de totala offentliga konsumtionsutgifterna, där utbildning och socialt skydd är de stora utgiftsposterna. Kommunernas konsumtion ökade tredje kvartalet med 0,5 procent jämfört med föregående kvartal, vilket innebar en ökning för 17:e kvartalet i rad. Ökningen var i nivå med den historiska utvecklingen vilken i genomsnitt har legat på 0,4 procent de senaste tio åren. Aktiviteten i kommunerna är hög, bland annat i form av integration och satsningar inom skolan. Det har även inneburit ett ökat antal sysselsatta och fler arbetade timmar. Jämfört med föregående kvartal ökade antalet sysselsatta med 0,3 procent medan arbetade timmar ökade med 1,1 procent.

Landstingens konsumtion ökade

Landstingens konsumtion ökade med 0,5 procent jämfört med föregående kvartal, vilket var i nivån med den historiska utvecklingen som under de senaste tio åren legat på 0,3 procent i genomsnitt. Den egna produktionen ökade marginellt, och har under de senaste åren i praktiken varit oförändrad. Istället ökade sociala naturaförmåner, där inköp av vårdtjänster från privata vårdgivare och läkemedelsförmånen ingår, med 0,7 procent och bidrog till en totalt sett ökad konsumtion. Antalet sysselsatta i delsektorn ökade med 0,5 procent, medan antalet arbetade timmar ökade med 1,2 procent jämfört med föregående kvartal.

Investeringar

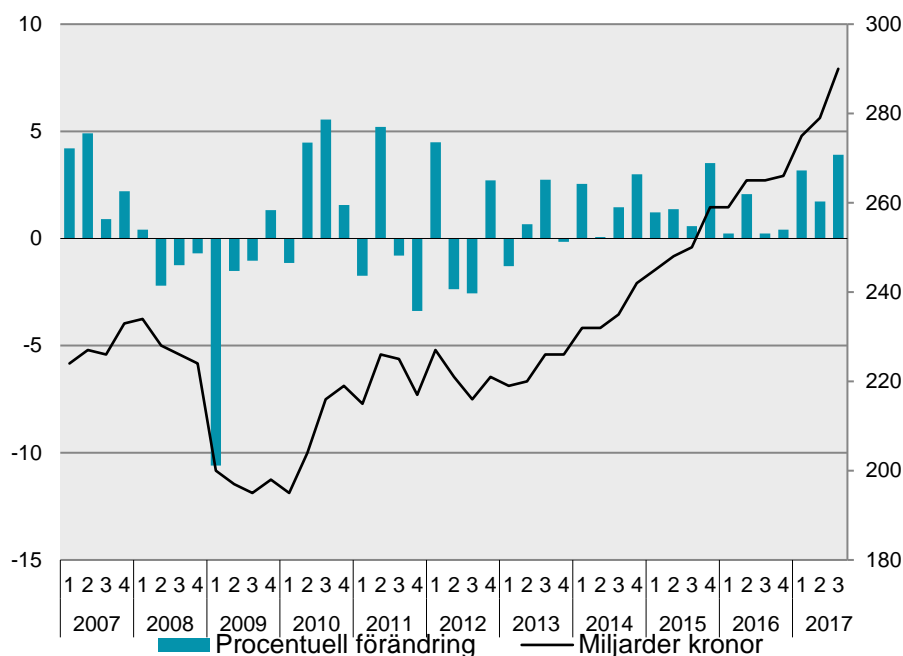
Näringslivets investeringar draglok för hela ekonomin

De fasta bruttoinvesteringarna visade framförallt en fortsatt stark utveckling i näringslivet och steg på bred front tredje kvartalet. Investeringar inom de offentliga myndigheterna var i stort sett oförändrade.

De fasta bruttoinvesteringarna ökade med 3,9 procent tredje kvartalet, säsongrensat, och jämfört med kvartalet innan. Det är klart högre än genomsnittet för de senaste tio åren på 0,7 procent. Det innebär ett BNP-bidrag på 1,0 procent som till fullo utgår från näringslivet.

Fasta bruttoinvesteringar

Volymförändring i procent jämfört med föregående kvartal respektive kvartalsvärden i miljarder kronor. Säsongrensat och mätt i fasta priser år 2016.

De immateriella investeringarna ökade med 4,6 procent under kvartalet vilket är klart över snittet det senaste tio åren på 0,9 procent. Den fleråriga uppgången för bostadsinvesteringarna höll i sig även tredje kvartalet då investeringarna ökade med 3,3 procent, även om det var något lägre än kvartal ett och två. Bostadsinvesteringarna bidrog med 0,8 procentenheter till de totala fasta bruttoinvesteringarna.

Bostadsinvesteringarna för kvartal 1 och 2 2017 har reviderats ned med knappt 1 respektive ungefär 2 mdr. Anledningen är att den senaste statistiken avseende påbörjade lägenheter och småhus tyder på att tidigare prognoser för eftersläpningen i rapporteringen av påbörjade objekt överskattat det slutliga utfallet. Den aktuella statistiken påverkar också synen på bostadsinvesteringarna under 2016. Enligt nationalräkenskapernas revideringspolicy är nästa revideringstillfälle avseende 2016 vid publiceringen i september 2018. Den nu tillgängliga påbörjandestatistiken, som alltjämt är preliminär, antyder ett genomsnittligt revideringsbehov för kvartalen 2016 som är i samma storleksordning som för andra kvartalet 2017. Vid beräkningen av de reviderade talen 2017 har utgångspunkten

varit att få en rättvisande utveckling från 2016 till 2017. Hänsyn har därför tagits till hur de senaste preliminära statistikuppgifterna påverkar nivåerna 2016.

Övriga byggnader och anläggningar, såsom kontorsfastigheter och butikslokaler, ökade med 3,8 procent. Maskininvesteringarna steg med 4,1 procent, vilket gav ett bidrag med 1,1 procentenheter till de totala fasta bruttoinvesteringarna.

Uppgången sammanfaller med en ökad import av investeringsvaror och en ökad produktion av maskinprodukter. Transportmedelsinvesteringarna ökade med 9,2 procent tredje kvartalet och bidrog med 0,4 procentenheter till de fasta bruttoinvesteringarna.

Stor ökning för tjänstebranschernas investeringar

Näringslivets investeringar ökade med 4,7 procent tredje kvartalet. Det kan jämföras med genomsnittet de senaste tio åren som uppgår till 0,8 procent. I näringslivet ökade samtliga aggregat förutom gruvor och mineral samt byggindustrins egna investeringar. Uppgången var åter starkast för tjänsteproducenter som ökade hela 5,2 procent och bidrog med 3,0 procentenheter till investeringarna. Varuproducenterna lyftes främst av tillverkningsindustrin som ökade med 4,6 procent. Investeringar inom energibranschen steg med 5,2 procent men gav ett lägre bidrag till de totala investeringarna än tillverkningsindustrin. Bland tjänstenäringarna gick fastighetsbranschen fortsatt starkt och bidrog med 1,4 procentenheter till den totala investeringsuppgången. Företagstjänster och handel bidrog 0,8 respektive 0,2 procentenheter. Tjänstenäringarna ökade investeringarna genomgående.

Fasta bruttoinvesteringar fördelat på sektor och bransch

Volymutveckling i procent jämfört med föregående kvartal, bidrag till totala investeringar i procentenheter samt genomsnittlig utveckling de senaste 10 åren. Säsongsrensats och mätt i fasta priser.

	10-års snitt	16kv3	16kv4	17kv1	17kv2	17kv3	Bidrag
Varubranscher	0,3	-4,5	1,6	5,3	1,6	3,6	0,9
därav: tillv. industrin	0,5	-8,0	5,2	3,3	2,9	4,6	0,7
Tjänstebranscher	1,1	1,6	-0,7	3,6	1,0	5,2	3,0
därav: Fastighetsförv	0,7	4,3	1,3	2,0	3,5	4,7	1,4
Näringslivet	0,8	-0,2	-0,1	4,1	1,2	4,7	3,9
Offentliga myndigheter	0,7	2,9	2,5	-0,7	4,5	0,1	0,0
Totalt	0,7	0,2	0,4	3,2	1,7	3,9	3,9

Offentliga investeringar höll tillbaka uppgång

De offentliga myndigheternas investeringar ökade endast med 0,1 procent. Statliga myndigheters och landstingens investeringar drog ner åter igen. Landstingens investeringar vände ner efter en längre uppgång. Primärkommunala investeringarna steg med 3,1 procent och uppvägde nedgången för offentliga myndigheter.

Lager

Lager sänkte BNP-utvecklingen

Lagerinvesteringarna ökade med 13,9 miljarder kronor i fasta priser. Lageromslaget³ var -1,9 miljarder kronor och bidrog till att dämpa BNP-utvecklingen med 0,2 procentenheter mätt i årstakt. I säsongrensade värden drog lager ned BNP-utvecklingen med 0,1 procentenheter.

Lagerinvesteringarnas BNP-påverkan beräknas som lagerförändringen under kvartalet minus lagerförändringen under motsvarande kvartal föregående år, s k lageromslag, i procent av BNP. I säsongrensade värden beräknas lagerinvesteringarnas BNP-påverkan som förändringen under kvartalet minus förändringen föregående kvartal i procent av BNP föregående kvartal. Lagerinvesteringarna säsongrensas endast på aggregerad nivå. Avsnittet nedan beskriver därför genomgående jämförelser mot motsvarande kvartal föregående år.

Säsongmässigt är det brukligt att företagens lager av insats- och handelsvaror byggs upp under årets tredje kvartal. Så skedde också under innevarande år. Uppbyggnaden av lager under årets tredje kvartal var dock inte lika stark som under tredje kvartalet 2016. Den totala lageruppbyggnaden var 13,9 miljarder i fasta priser jämfört med 15,8 miljarder motsvarande kvartal föregående år. Varuhandelns lageruppbyggnad var 9,0 miljarder i år jämfört med 9,6 miljarder tredje kvartalet förra året. Lagren av växande skog var 2,5 miljarder i år jämfört med 4,5 miljarder motsvarande kvartal föregående år. Tillsammans med övriga lagerförändringar gav det ett lageromslag på -1,9 miljarder.

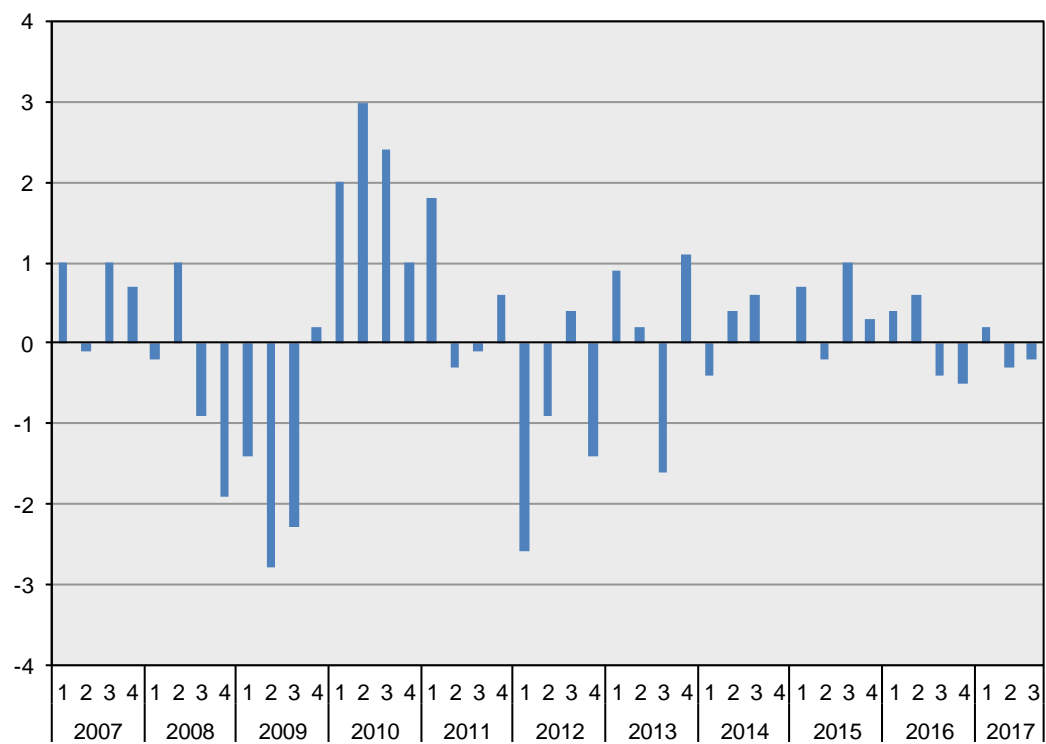
Lagerbidraget för det första kvartalet 2017 har reviderats ned med 0,2 procentenheter till 0,2 procentenheter sedan föregående publicering på grund av nya statistikunderlag. Lagerbidraget för andra kvartalet 2017 har reviderats från -0,4 till -0,3 procentenheter sedan föregående publicering.

Inom industrin minskade lagren av produkter i arbete och färdigvaror, vilket hade en negativ påverkan på BNP-utvecklingen. Lager av insatsvaror ökade dock, och hade också ett litet positivt lageromslag. Sammantaget drog dock industrins lager ner BNP-tillväxten med 0,2 procentenheter.

Inom varuhandeln ökade lagerinvesteringarna med 9,0 miljarder kronor tredje kvartalet. Samtliga delbranscher ökade sina lager, mest ökade lagren inom partihandeln. Inom detaljhandeln var ökningen dock liten och lageromslaget för branschen var också negativt. Det sammantagna bidraget till BNP-utvecklingen för handeln blev -0,1 procentenheter.

Övriga lager, utöver industri- och varuhandelslager, hade sammantaget marginell påverkan på BNP-tillväxten.

³ Lageromslag kan anta ett positivt eller negativt värde och visar lagerförändringen jämfört med lagerförändringen motsvarande kvartal föregående år.

Lagerbidrag till BNP-utvecklingen mätt i årstakt, faktiska värden, procentenheter

Utrikeshandel

Negativt utrikeshandelsnetto

Exporten ökade men inte lika starkt som importen vilket resulterade i ett negativt handelsnetto tredje kvartalet. Varuexporten fortsatte att stiga med stöd från bland annat export av investeringsvaror medan tjänsteexporten minskade. Både varu- och tjänsteimporten växte med relativt höga ökningstal.

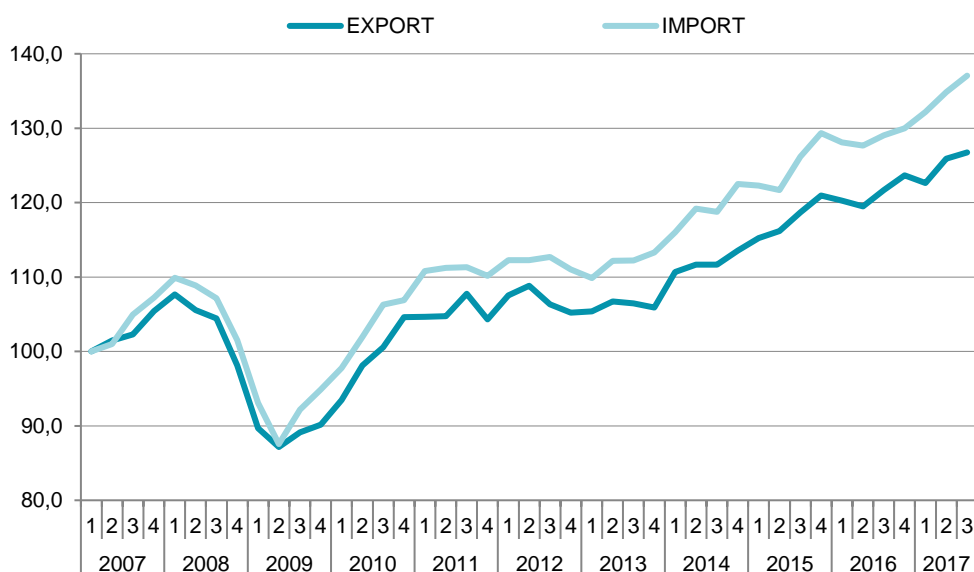
Exporten ökade med 0,7 procent tredje kvartalet, säsongrensats och jämfört med andra kvartalet. Det var varuexporten som drev uppgången med en ökning på 1,1 procent. Tjänsteexporten sjönk istället med 0,3 procent. Den sammanlagda exporten höjde BNP-tillväxten med 0,3 procentenheter.

Importen ökade med 1,6 procent under tredje kvartalet. Det är betydligt högre än den genomsnittliga tillväxttakten de senaste tio åren på 0,8 procent. Varuimporten ökade med 1,4 procent och tjänsteimporten med 2,2 procent. Den totala importen höll tillbaka BNP-tillväxten med 0,7 procent.

Sammantaget blev handelsnettot negativt och nettobidraget från utrikeshandeln sänkte BNP-tillväxten med 0,4 procentenheter.

Utrikeshandel

Säsongrensats volymindex 2007=100

Svagare tjänsteexport

Exporten ökade med 0,7 procent under tredje kvartalet. Det är lägre än andra kvartalet då en stark tjänsteexport bidrog till uppgången.

Exportutfallet tredje kvartalet är dock något högre än den genomsnittliga tillväxttakten de senaste tio åren på 0,5 procent. Varuexporten ökade med 1,1 procent, säsongrensats och jämfört med andra kvartalet. Framförallt ökade exporten av investeringsvaror och energivaror. Exporten av icke-varaktiga konsumtionsvaror minskade och höll tillbaka uppgången.

Exporten av tjänster minskade med 0,3 procent. Exporten av FoU och exporten av uthyrning och leasing minskade med 10,8 respektive 8,8 procent. Nedgången dämpades något av att exporten av övriga tjänster ökade med 2,8 procent och av att exporten av datatjänster steg med 0,1 procent.

Fortsatt stark import

Importen steg med 1,6 procent under tredje kvartalet. Det kan jämföras med den genomsnittliga tillväxttakten på 0,8 procent de senaste tio åren. Både varuimporten och tjänsteimporten bidrog till uppgången.

Varuimporten ökade med 1,4 procent. Importen av investeringsvaror och insatsvaror ökade med 1,9 respektive 1,4 procent och bidrog mest till uppgången. Importen av övriga varor minskade med 3,7 procent och höll tillbaka utvecklingen något.

Tjänsteimporten ökade med 2,2 procent. Svensk konsumtion i utlandet samt import av datatjänster ökade mest med 8,5 respektive 4,8 procent. Importen av övriga tjänster, som innefattar transporttjänster, arkitekttjänster och tekniska konsulttjänster, minskade med 3,1 procent och höll därmed tillbaka utvecklingen.

Export och import av varor och tjänster

Volymutveckling i procent jämfört med föregående kvartal, bidrag till totala exporten/importen i procentenheter samt genomsnittlig utveckling de senaste 10 åren. Säsongsrensats och mätt i fasta priser.

	10-årsnitt	Kv3 2016	Kv4 2016	Kv1 2017	Kv2 2017	Kv3 2017	Bidrag
Export	0,5	1,9	1,7	-0,9	2,7	0,7	0,7
Export varor	0,3	1,7	1,8	0,2	2,3	1,1	0,8
Export tjänster	1,2	2,5	1,3	-3,3	3,5	-0,3	-0,1
Import	0,8	0,9	0,9	1,7	2,0	1,6	1,6
Import varor	0,7	0,7	1,3	0,9	1,2	1,4	0,9
Import tjänster	1,1	1,1	0,0	3,4	3,8	2,2	0,7

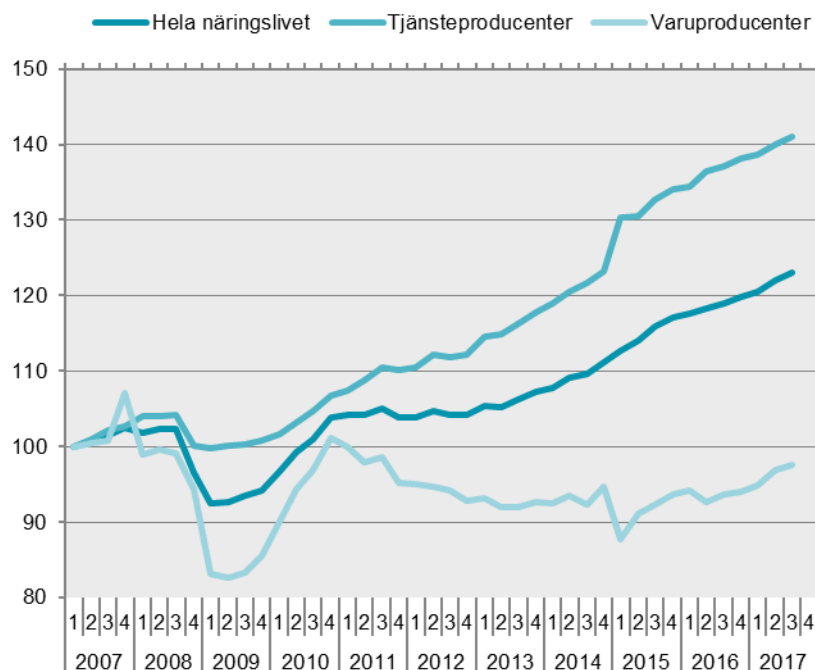
Näringslivets produktion

Både varu- och tjänsteproduktionen ökade

Näringslivets produktion fortsatte att öka tredje kvartalet men i en något lägre takt än i föregående kvartal. Tjänsteproducenterna bidrog mest till uppgången där branscher som information och kommunikation och juridiska- och tekniska konsulter ökade starkt. Varuproducenterna fortsatte att öka men mattades av betydligt efter ett starkt andra kvartal. Byggbranschen stod för en stor del av uppgången medan tillverkningsindustrin endast ökade knappt.

Produktionen inom näringslivet ökade med 0,8 procent under tredje kvartalet. Det är något högre än de tio senaste årens genomsnittliga tillväxt på 0,5 procent. Produktionen inom tjänstebranscherna har varit drivkraften för tillväxten under de senaste åren och fortsatte även att öka under tredje kvartalet i år. De varuproducerande branscherna ligger trots en återhämtning de senaste åren på en lägre nivå än för tio år sedan, medan de tjänsteproducerande branscherna har ökat med 41 procent under samma period.

Index för näringslivets förädlingsvärde i fasta priser, säsongrensade värden, första kvartalet 2007=100⁴

Varuproduktionen fortsatte att öka

Under tredje kvartalet ökade de varuproducerande branscherna sin produktion med 0,7 procent. Ökningen var lägre än föregående kvartal, men sett i ett längre perspektiv var tredje kvartalets tillväxttakt mycket högre än tio-årsnittet på 0,0

⁴ Ericsson AB har i föregående publicering klassificerats från ett renodlat industriföretag till huvudsakligen ett tjänsteföretag. För nationalräkenskaperna innebär det nu ett tidseriebrott mellan kvartal 4 2014 och kvartal 1 2015 när det gäller berörda branscher.

procent. Byggbranschen ökade mest och steg med 2,4 procent och var det aggregatet på varusidan som bidrog mest till BNP-tillväxten. Även tillverkningsindustrin ökade med 0,2 procent vilket överstiger tio-årsnittet på 0,0 procent. Utvinning av mineraler vände däremot nedåt efter ett starkt andra kvartal och produktionen sjönk kvartal tre med 1,1 procent.

Hotell- och restaurangtjänsterna minskade

Tredje kvartalet ökade tjänstebranschernas produktion med 0,8 procent, vilket sammanfaller med den genomsnittliga ökningen de senaste tio åren. Tjänstesidan bidrog med 0,5 procent till produktionsökningen. Uppgången var bred, samtliga delaggregat utom hotell och restaurang ökade. Starkast ökade information- och kommunikationstjänster och detta produktaggregat steg med 2,1 procent. Produktaggregatet information- och kommunikationstjänster lämnade även det största bidraget till produktionsökningen, tillsammans med företagstjänster. Kultur och övrig service ökade mest i jämförelse med tio års snittet. Produktionen av hotell- och restaurangtjänster minskade med 0,3 procent under tredje kvartalet jämfört med andra kvartalet i år.

Volymutvecklingstal (procent) näringslivets produktion, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal samt genomsnitt för perioden 2007-2017.

	2016 Kv3	2016 Kv4	2017 Kv1	2017 Kv2	2017 Kv3	10-årsnitt
Varuproducenter	1,1	0,3	0,9	2,1	0,7	0,0
Jordbruk, skogsbruk och fiske	0,8	-0,2	-0,7	0,3	-0,2	0,1
Utvinning av mineral	3,3	-0,5	-0,9	4,1	-1,1	0,1
Tillverkningsindustri	1,2	0,1	1,0	1,1	0,2	0,0
El, gas, värme, vatten inkl reningsverk	-0,2	0,0	-0,6	2,6	0,6	0,4
Byggindustri	1,4	1,1	2,0	4,6	2,4	0,1
Tjänsteproducenter	0,5	0,8	0,4	0,9	0,8	0,8
Parti- och detaljhandel	-0,1	0,6	0,1	1,4	0,7	0,7
Transport o kommunikation	-0,5	0,2	-0,6	0,6	0,1	0,2
Hotell och restaurang	0,6	-0,7	-0,1	-0,3	-0,3	0,5
Informations- och kommunikationstjänster	-0,8	1,3	1,0	1,4	2,1	1,9
Banker och försäkringsbolag	1,6	0,7	0,5	1,8	0,2	0,9
Fastighetsverksamhet	1,6	0,8	0,4	-0,8	0,0	0,5
Företagstjänster	1,1	1,7	1,4	2,1	1,3	0,9
Utbildning och sjukvård	0,4	-1,0	-1,2	-1,2	0,3	1,1
Kultur och övrig service	0,6	1,7	0,2	0,7	1,6	0,6
Totalt	0,7	0,6	0,6	1,3	0,8	0,5

Arbetsmarknad och produktivitet

Under tredje kvartalet ökade befolkningen liksom antalet sysselsatta och antalet arbetade timmar. Eftersom antalet arbetade timmar nu ökade något mer än antalet sysselsatta så steg medelarbetstiden något. Produktiviteten i näringslivet ökade eftersom tillväxten av produktionen var god medan tillväxten av antalet arbetade timmar var ganska genomsnittlig. BNP per capita ökade med 1,5 procent jämfört med samma kvartal föregående år i kalenderkorrigerade värden.

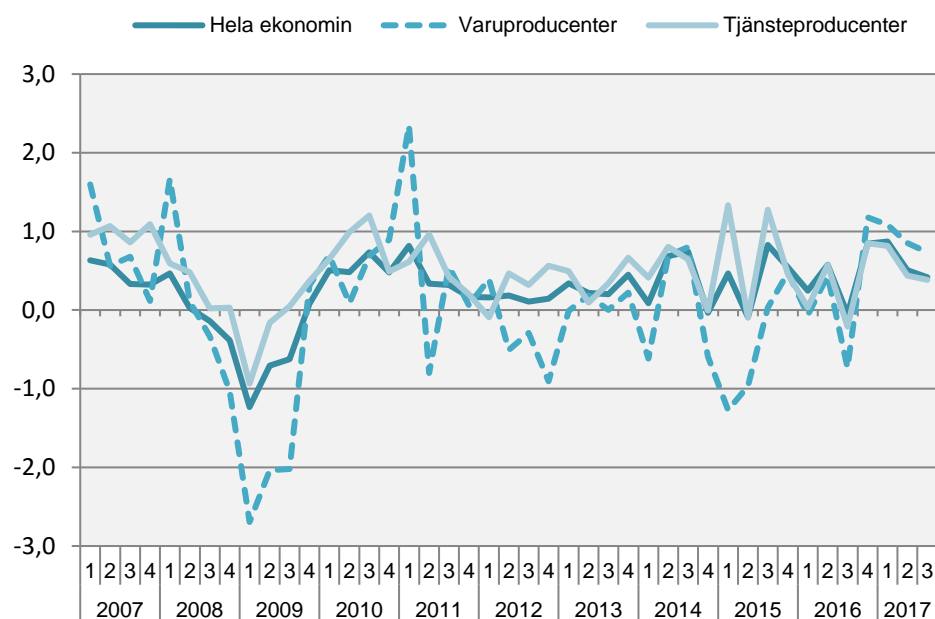
Antalet sysselsatta fortsatte upp

Antalet sysselsatta ökade totalt med 0,4 procent tredje kvartalet, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. Det var en något högre ökningstakt än den genomsnittliga utvecklingen de senaste tio åren på 0,3 procent. I näringslivet ökade antal sysselsatta med 0,5 procent, vilket var högre än snittet de senaste tio åren men ändå en dämpning jämfört med de tre föregående kvartalen. Tillväxttakten för antal sysselsatta i de varuproducerande branscherna var 0,7 procent totalt, varav tillverkningsindustrin var oförändrad medan byggbranschens sysselsättning ökade med 2,1 procent.

De tjänsteproducerande branscherna ökade sin sysselsättning med 0,4 procent vilket var något lägre än snittet de senaste tio åren. Antalet sysselsatta ökade starkt inom bland annat handelsbranschen samt inom informations och kommunikationsverksamhet. Sysselsättningen i offentliga myndigheter fortsatte upp och ökade 0,4 procent. Antalet sysselsatta inom de tjänsteproducerande branscherna har ökat i stort sett kontinuerligt de senaste tio åren, med undantag för några kvartal under finanskrisen år 2008 och 2009 då det skedde en viss nedgång. Den genomsnittliga ökningen av antal sysselsatta för tjänsteproducenterna har varit 0,5 procent de senaste tio åren. De senaste kvartalen har dock även varuproducenterna ökat i god takt, främst drivet av byggindustrin.

Antal sysselsatta

Procentuell förändring, säsongrensat

Medelhög tillväxt av antalet arbetade timmar

Antalet arbetade timmar i hela ekonomin ökade med 0,5 procent tredje kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det var något högre än genomsnittet för de senaste tio åren på 0,3 procent. De arbetade timmarna ökade detta kvartal betydligt mer inom de offentliga myndigheterna än inom näringslivet.

Antal arbetade timmar i de varuproducerande branscherna ökade i god takt med 0,8 procent tredje kvartalet. Det var främst byggbranschen som bidrog till detta medan tillverkningsindustrin noterade en svag utveckling av antalet arbetade timmar. De tjänsteproducerande branschernas arbetade timmar var oförändrat tredje kvartalet. Positiva bidrag kom från verksamhet inom juridik, ekonomi, teknik, uthyrning och fastighetservice (SNI 69-82) medan främst handelsbranschen drog ned utvecklingen.

Antalet arbetade timmar för de offentliga myndigheterna ökade tredje kvartalet med 1,3 procent. Såväl de statliga, primärkommunala och landstingskommunala timmarna ökade.

De senaste tio åren har det varit stora skillnader i utvecklingen inom de olika delarna av näringslivet. Den genomsnittliga förändringen för antalet arbetade timmar inom de varuproducerande branscherna har dock varit små mellan kvartalen. Det beror på att antalet arbetade timmar inom tillverkningsindustrin har minskat medan byggindustrin har bidragit positivt med en genomsnittlig uppgång på 0,6 procent per kvartal. Tjänsteproduktionen har å andra sidan haft en genomsnittlig ökning med 0,5 procent per kvartal under de senaste tio åren. Särskilt stark har ökningen varit inom vård och utbildning samt hotell och restaurang med en genomsnittlig ökning med 1,6 respektive 0,8 procent.

För hela ekonomin ökade medelarbetstiden med 0,1 procent tredje kvartalet. Medelarbetstiden inom näringslivet minskade med 0,2 procent medan den inom de offentliga myndigheterna ökade med 0,9 procent.

Ökad arbetsproduktivitet i näringslivet

I säsongrensade tal ökade arbetsproduktiviteten i näringslivet med 0,5 procent jämfört med andra kvartalet. Antalet arbetade timmar ökade med 0,3 procent medan produktionen ökade med 0,8 procent.

I de varuproducerande branscherna sjönk produktiviteten med 0,1 procent, vilket var en följd av att arbetade timmar ökade med 0,8 procent medan produktionen bara ökade med 0,7 procent.

De tjänsteproducerande branscherna ökade produktiviteten med 0,8 procent där produktionen ökade med 0,8 procent medan arbetade timmar var oförändrade.

Inkomster och sparande

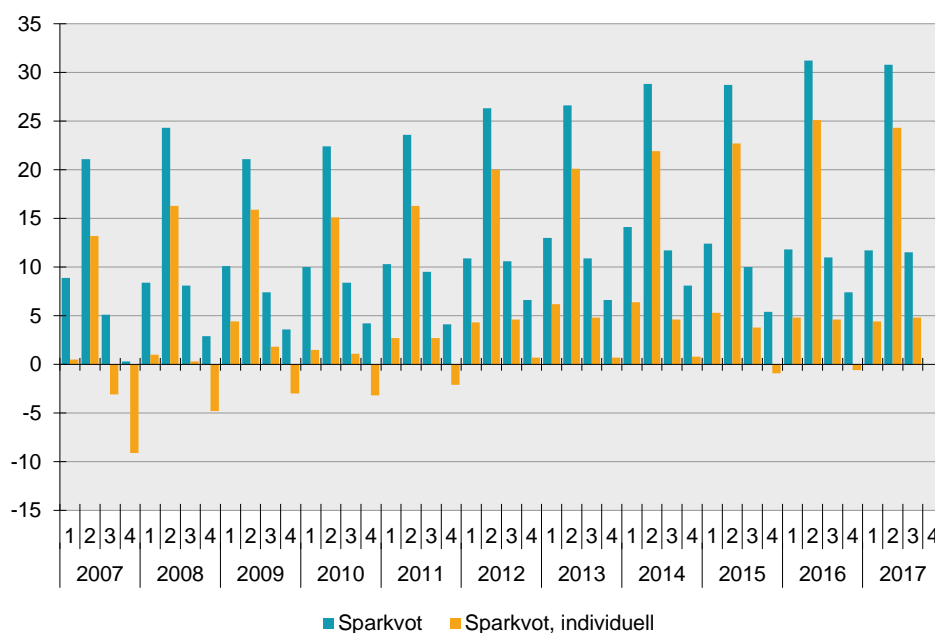
Hushållens sparkvot ökade

Hushållens⁵ sparkvot ökade tredje kvartalet 2017 jämfört med motsvarande kvartal 2016. Sparandet har varit högt sedan 2012. Under åren 2009-2011, i spåren av finanskrisen, minskade sparkvoten något. Ökningen av lönesumman gav det största bidraget till inkomstökningen.

Utvecklingen beskrivs i faktiska termer och i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år om inget annat anges.

Åren närmast efter finanskrisen, 2009-2011, minskade sparkvoten något, men sedan 2012 har sparandet varit historiskt högt. Sparandet, inklusive kollektiva försäkringar, ökade med 6 miljarder till 65 miljarder tredje kvartalet 2017 jämfört med motsvarande kvartal 2016. Hushållens sparkvot uppgick till 11,5 procent tredje kvartalet 2017. Den individuella sparkvoten, sparandet exklusive tjänste- och premiepensioner, var 4,8 procent. Det innebär en ökning med 0,2 procentenheter. Det finansiella sparandet ökade med 4,9 miljarder och uppgick till 46 miljarder.

Hushållens sparkvot, procent av disponibel inkomst

⁵ Alla uppgifter avser hushållssektorn, d.v.s. egentliga hushåll inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer (HIO) om inget annat anges.

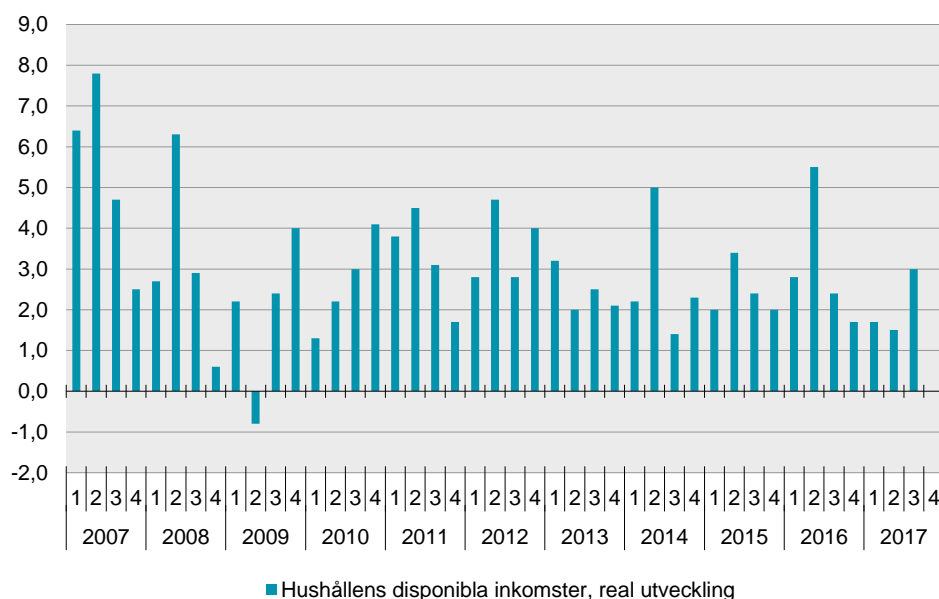
Stor skillnad när inkomsterna justeras med befolkningsökningen

Hushållens disponibla inkomster uppgick till 526 miljarder tredje kvartalet vilket var en ökning med 4,6 procent nominellt och 3,0 procent realt jämfört med motsvarande kvartal 2016. Om utvecklingen för den reala disponibla inkomsten justeras med befolkningsökningen under tredje kvartalet uppgår den istället till 1,5 procent.

Befolkningsökningen på 1,5 procentenheter, som är skillnaden mellan tillväxten av den reala disponibla inkomsten och den så kallade per capita-utvecklingen, är tillsammans med ökningen första och andra kvartalet den högsta i tidserien. Åren 2014-2015 ökade befolkningen i genomsnitt med 1 procent och under 2016 med 1,2 procent. Från år 2000 till år 2013 ökade befolkningen stadigt, från i snitt 0,2 procent till 0,9 procent.

En stor del av ökningen i hushållens disponibla inkomster tredje kvartalet i år förklaras av ökade löneinkomster och pensionsutbetalningar. Löneinkomsterna ökade med 5,0 procent medan sociala förmåner, där pensionsutbetalningar ingår, ökade med 2,3 procent jämfört med motsvarande kvartal året innan. Sammansatt förvärvsinkomst, d.v.s. inkomst från egna företag i hushållssektorn, ökade med 7,1 procent vilket främst beror på en stark tillväxt i bygg- och anläggningsindustrin.

Hushållens disponibla inkomster, real procentuell utveckling jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Föräldraförsäkring och barnbidrag ökar

Transfereringsinkomsterna ökade med 3,2 procent och uppgick till 223 miljarder kronor. De transfereringsinkomster som ökade mest förutom pensionerna var föräldraförsäkringar inklusive barnbidrag och etableringsersättning till nyanlända invandrare, vilka ökade med 0,3 miljarder vardera. Sjukpenning och rehabilitering samt assistansersättning minskade mest, med 0,6 respektive 0,4 miljarder. Inom assistansersättningen framgår att både antalet personer som fått ersättning är färre till antalet men också att antalet timmar minskat. Vad gäller sjukpenning och rehabilitering visade sjukpenningtalen på minskningar för alla tre månader i kvartalet. Längden på sjukfall upp till ett år minskade samtidigt som avslutade

sjukskrivningsfall inom ett år ökade. Däremot ökade antalet längre sjukfall. Andra löpande transfereringar ökade med 7,0 procent. I andra löpande transfereringar ingår bl.a. skadeförsäkringsutbetalningar och inkomstillägg för bostadsrätter.

Transfereringsutgifterna steg med 5,3 procent till 317 miljarder. Högre skatteutgifter och sociala avgifter bidrog mest till ökningen. Skatterna steg med 4,3 procent medan de sociala avgifterna steg med 6,9 procent.

Kapitalinkomstnettot ökade med 4,4 miljarder till 28 miljarder. I kapitalinkomstnettot ingår utgiftsräntor och inkomsträntor⁶, utdelningar samt övriga kapitalinkomster och kapitalutgifter.

Hushållens räntenetto, d.v.s. skillnaden i ränteintäkter och ränteutgifter, är alltid negativt. Räntenettet, innan FISIM-justeringar, uppgick till minus 19 miljarder tredje kvartalet. Ökade insättningar på konton i MFI⁷ bidrog till ökade ränteintäkter medan hushållens ökning av lånen gav högre ränteutgifter. Ränteutgifterna, innan FISIM-justeringar, ökade med 0,3 miljarder till 20,1 miljarder medan intäkterna ökade med 0,2 miljarder till 1,3 miljarder. Hushållens individuella konsumtionsutgifter ökade med 4,4 procent i löpande priser.

Inkomster och utgifter för hushållen och dess icke-vinstdrivande organisationer, löpande priser, miljarder kronor

	Kv 3 2017	Förändring mot kv 3 2016
Egentliga löner	460	5,0%
Sociala avgifter	89	4,3%
Driftsöverskott egna hem	17	5,5%
Sammansatt förvärvsinkomst	25	7,1%
Kapitalinkomster	35	17,2%
Kapitalutgifter	7	11,8%
Primärinkomstsaldo	620	5,5%
Transfereringsinkomster	223	3,2%
Sociala förmåner	180	2,3%
Andra löpande transfereringar	43	7,0%
Transfereringsutgifter	317	5,3%
Inkomst- och övr. löpande skatter	181	4,3%
Sociala avgifter	107	6,9%
Sociala förmåner, användning	3	0,7%
Andra löpande transfereringar	26	7,1%
Disponibel inkomst	526	4,6%

⁶ Justerade för FISIM (Financial Intermediation Services Indirectly Measured)

⁷ Monetära finansinstitut (banker m.fl.).

Fortsatt överskott i offentlig förvaltning

Det finansiella sparandet för offentlig förvaltning fortsatte att visa överskott tredje kvartalet i likhet med årets två första kvartal. Men under tredje kvartalet var det endast statlig förvaltning som uppvisade överskott medan de andra delsektorerna redovisade underskott.

Överskottet tredje kvartalet uppgick till 16,0 miljarder kronor. Det förklaras i sin helhet av ett relativt stort överskott för staten genom fortsatt starkt inflöde av produkt- och produktionsskatter, där inkomster från mervärdesskatten ökat mest. För kommuner och landsting fortsatte inkomstskatter att utvecklas positivt men utgifterna ökade ännu mer.

Av utgifterna var det framför allt konsumtionsutgifter som fortsatte att öka i oförminskad takt. I likhet med första halvåret var investeringarna höga medan försäljning av kommunal mark var mindre tredje kvartalet i år än förra året.

Finansiellt sparande inom offentlig förvaltning, miljarder kronor

	2016 Helår	2017 Kv1	2017 Kv2	2017 kv3
Offentlig förvaltning	52,8	14,9	42,0	16,0
Statlig förvaltning	69,4	6,6	32,7	24,4
Sociala trygghetsfonder	3,6	-1,0	6,7	-2,5
Kommuner	-10,0	8,5	3,9	-4,3
Landsting	-10,1	0,9	-1,3	-1,5

Statens överskott blev 24,4 miljarder under kvartalet. Det var 3,5 miljarder högre än motsvarande kvartal förra året. Av skatteinkomsterna var det främst mervärdesskatt som ökade, upp med 5,6 miljarder jämfört med fjolåret. Likaså fortsatte arbetskrafts- och löneskatter att öka ungefär lika mycket medan inkomstskatterna låg på samma nivå som förra året. Vad gäller statens utgifter var det transfereringar till de andra delsektorerna inom offentlig förvaltning som ökade mest, dock noterades en minskning av ökningstakten jämfört med första halvåret i år.

För sociala trygghetsfonder redovisades återigen ett underskott till skillnad från andra kvartalet som dock påverkades av erhållna utdelningar vilket är normalt för andra kvartalet. Underskottet tredje kvartalet var större än det under första kvartalet och summerade till 2,5 miljarder vilket är ett försämrat sparande med 0,9 miljarder jämfört med tredje kvartalet förra året. Pensionsavgifterna räckte inte till för att täcka upp för de ökade pensionsutbetalningarna.

Efter två kvartal med överskott redovisade kommunerna ett underskott tredje kvartalet. Det uppgick till 4,3 miljarder och var en försämring av sparandet med 0,7 miljarder jämfört med tredje kvartalet förra året. Det som förklarar underskottet är dels något lägre utvecklingstakt avseende stats-bidrag, som ökade mer både första och andra kvartalet, och dels fortsatt kraftig ökning av konsumtions- och

investeringsutgifter. En del av de ökade kostnaderna hänförs till migration och integration och att allt fler av de nyanlända övergår till kommunernas ansvarsområden istället för Migrationsverkets. Försäljning av kommunal mark var mindre tredje kvartalet i år än förra året vilket också påverkade det finansiella sparandet.

Landstingen är den delsektor inom offentlig förvaltning som trots bra konjunkturläge, med tilltagande inkomstskatter som följd, redovisat underskott de flesta kvartalen de senaste åren. Tredje kvartalet var inget undantag. Underskottet på 1,5 miljarder förklaras främst av höga konsumtions- och investeringsutgifter. Trots fortsatt bra inflöde av skatteinkomster och lite högre statsbidrag än normalt räckte inte inkomsterna till för att täcka landstingens utgifter under kvartalet. Jämfört med motsvarande kvartal förra året försämrades sparandet med 0,4 miljarder.

Finansiellt sparande för total offentlig förvaltning har reviderats upp med 2,4 miljarder för år 2016. Det förklaras främst av upprevidering av inkomstskatter och kapitalavkastning för kommuner och landsting. Utgifterna har reviderats i mindre omfattning. Första kvartalet 2017 reviderades ner marginellt med 0,1 miljarder medan andra kvartalet reviderades ner med 3,3 miljarder till följd av lägre mervärdes- respektive inkomstskatt samt revidering av köp och försäljning av kommunal mark.

Avstämning

Avstämning tredje kvartalet 2017

Beräkningarna av tredje kvartalet 2017 visade i utgångsläget en förhållandevis stor skillnad mellan användnings- och produktionssidan. Skillnaden var 1,4 procentenheter. De senaste tio åren har skillnaden i genomsnitt varit cirka 1,0 procentenhet. Före avstämning visade det statistiska underlaget denna gång på en BNP-utveckling från användningssidan på 1,8 procent medan produktionssidan visade en BNP-utveckling på 3,2 procent, jämfört med motsvarande kvartal föregående år. I föregående års prisnivå var produktionen 15,3 miljarder kronor högre än användningen och i löpande priser 16,4 miljarder kronor högre.

I avstämningen gjordes sammanlagda uppjusteringar av användningssidan med 7,7 miljarder kronor i både föregående års prisnivå och i löpande priser. Dessa justeringar gjordes på fasta bruttoinvesteringar, lagerinvesteringar samt på utrikeshandeln. För den sistnämnda så justerades exporten av både varor och tjänster samt importen av tjänster. Produktionssidan justerades ned med 7,7 miljarder i föregående års prisnivå och med 8,7 miljarder kronor i löpande priser.

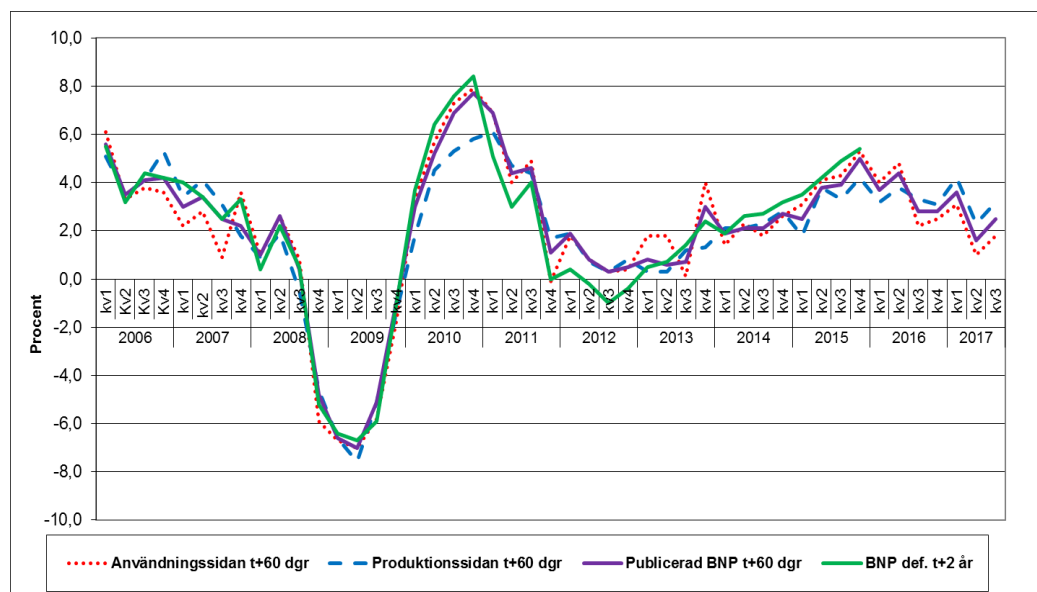
Utvecklingstalen för försörjningsbalansens och produktionens olika delkomponenter, och volymförändringen mellan den första sammanställningen i nationalräkenskapernas databas och det nu publicerade resultatet, framgår av tabellen nedan. Den första versionen innehåller beräkningar baserade på det primära underlaget med justeringar för definitionsskillnader mellan nationalräkenskaperna och primärmaterialet. I detta läge har eventuella kompletteringar eller korrigeringar av primärkällorna förts in. Den differens som kvarstår och som redovisas i tabellen är de avstämningskorrigeringar som har gjorts för att få beräkningarna från produktions- respektive användningssidan att visa samma BNP.

Avstämning tredje kvartalet 2017, faktisk volymutveckling samt i fasta (FP) och löpande priser (LP)

	Första version	Publicerad version	Förändring i volym	Korr mdkr FP	Korr mdkr LP
Hushållens konsumtionsutgifter	2,7	2,7	0,0	0,0	0,0
Offentliga konsumtionsutgifter	0,7	0,7	0,0	0,0	0,0
Fast bruttoinvestering	8,4	9,1	0,7	1,5	1,5
Lager (effekt på BNP-förändring)	-0,4	-0,2	0,2	2,0	2,0
Export varor	4,6	4,8	0,2	0,7	0,7
Export tjänster	-0,4	0,8	1,2	2,0	2,0
Import varor	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0
Import tjänster	11,2	10,1	-1,1	-1,5	-1,5
BNP från användningssidan	1,8	2,5	0,7	7,7	7,7
Förädlingsvärde gruv- och tillv.industri	3,0	2,0	-1,0	-1,5	-2,0
Förädlingsvärde övrig varuproduktion	7,8	6,7	-1,1	-1,0	-1,0
Förädlingsvärde tjänsteproduktion	3,4	2,4	-1,0	-5,2	-5,7
Förädlingsvärde off. myndigheter	1,3	1,3	0,0	0,0	0,0
Produktskatter och produktsubventioner	2,3	2,3	0,0	0,0	0,0
BNP från produktionssidan	3,2	2,5	-0,7	-7,7	-8,7

Grafen nedan visar utvecklingen före avstämningarna för BNP från produktionssidan respektive BNP från användningssidan. Utvecklingstalen som visas är de som resulterat från första beräkningen av respektive kvartal. I grafen visas också den avstämda BNP-utvecklingen från första publicering av respektive kvartal samt de definitiva beräkningarna som publiceras efter cirka två år.

Från grafen kan till exempel utläsas att för 2015, det senaste året för vilket definitiva årsberäkningar har publicerats, har samtliga kvartalen reviderats upp och den definitiva BNP-utvecklingen hamnade för alla kvartalen utanför det intervall som gavs av utvecklingstalen för BNP från produktions- respektive användningssidan i de preliminära beräkningarna. I perioder av tilltagande ökningstakter, såsom 2010, visar de preliminära skattningarna att användningssidan vanligen har en starkare utveckling än produktionssidan innan avstämning, vilket var fallet även för 2015 och fram till andra kvartalet 2016. Sedan tredje kvartalet 2016 har dock relationen varit den omvända med utvecklingstal på produktionssidan som har överstigit de på användningssidan.

Extremvärden i säsongrensningen

En säsongrensad series utseende över tiden påverkas mycket av eventuella förekomster av extremvärden (s.k. outlier). Nedan redovisas de serier som uppvisade något extremvärde under perioden 2012:1–2017:3 i den senaste säsongrensningen gjord av nationalräkenskaperna. En förekomst av ett extremvärde påverkar kraftigt det säsongrensade värdet för det kvartal där extremvärdet uppkommit, men även angränsande kvartal påverkas.

Period	Extremvärde för:
Kvartal 4 2014	Fasta bruttoinvesteringar B05-C33 gruvor, mineralutvinnings- och tillverkningsindustri
	Fasta bruttoinvesteringar C10-C33 tillverkningsindustrin
	Fasta bruttoinvesteringar 1.4 Immateriella tillgångar
Kvartal 1 2015	BNP produktionssidan A01-F43 varuproducenter
	BNP produktionssidan C10-C33 tillverkningsindustrin
	BNP produktionssidan G45-T98 tjänsteproducenter
	BNP produktionssidan I55_I56 Hotell och restaurang
	Hushållens konsumtion 05 möbler och hushållsartiklar
	Fasta bruttoinvesteringar J58-J63 informations- och kommunikationsverksamhet
Kvartal 3 2015	Fasta bruttoinvesteringar A01-F43 varuproducenter
	Hushållens konsumtion Utländsk konsumtion i Sverige
Kvartal 4 2015	Arbetade timmar I55-I56 hotell- och restaurang
	Fasta bruttoinvesteringar B05-C33 gruvor, mineralutvinnings- och tillverkningsindustri
	Fasta bruttoinvesteringar C10-C33 tillverkningsindustrin
	Fasta bruttoinvesteringar 1.4 Immateriella tillgångar
Kvartal 2 2016	Arbetade timmar J58-J63 informations- och kommunikationsverksamhet
	Hushållens konsumtion 12 Övriga varor och tjänster
Kvartal 3 2016	Fasta bruttoinvesteringar B05-C33 gruvor, mineralutvinnings- och tillverkningsindustri
	Fasta bruttoinvesteringar C10-C33 tillverkningsindustrin

För mer information om extremvärden i säsongrensningen se BNP-kvartal 2009:1, sid 26, <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Publiceringskalender/Visa-detaljerad-information/?publobjid=9171>

Revideringar

Revideringar av BNP 2016

Enligt normal revideringspolicy har ett förbättrat underlag för beräkningarna av offentlig verksamhet tagits in i beräkningarna till detta publiceringstillfälle. Det avser i första hand underlagen för de så kallade volymindikatorerna för beräkningarna av produktionen av individuella offentliga tjänster. BNP-nivån för 2016 har reviderats ned 2,9 miljarder i föregående års prisnivå och med 0,1 miljarder i löpande priser. BNP-utvecklingen reviderades därmed ned med 0,1 procentenheter och blev 3,2 procent.

De offentliga konsumtionsutgifterna har reviderats ned med 3,8 miljarder kronor i föregående års priser och med 0,2 miljarder i löpande priser.

Införandet av volymindikatorer för sjukvård har medfört att både produktionen och konsumtionen i landstingskommunala myndigheter sänks för 2016. I föregående års prisnivå revideras den landstingskommunala konsumtionen ned med 2,6 miljarder kronor för helåret.

Den primärkommunala konsumtionen har sänkts med 0,6 miljarder som en konsekvens av nedreviderade uppgifter för sociala natura förmåner. Uppdaterade volymmått för verksamhetsområdet funktionshindrade har å andra sidan lett till en höjd produktion och motverkat sänkningen i konsumtionen.

De statliga konsumtions- och produktionsuppgifterna har reviderats ned med 0,7 respektive 0,6 miljarder i föregående års priser till följd av att faktisk ändamålsfördelning ersätter gammal fördelning som baserades på 2015 års fördelning.

Offentliga investeringarna förblir nästan oförändrade. Dessa har uppreviderats med endast 46 miljoner i föregående årspriser.

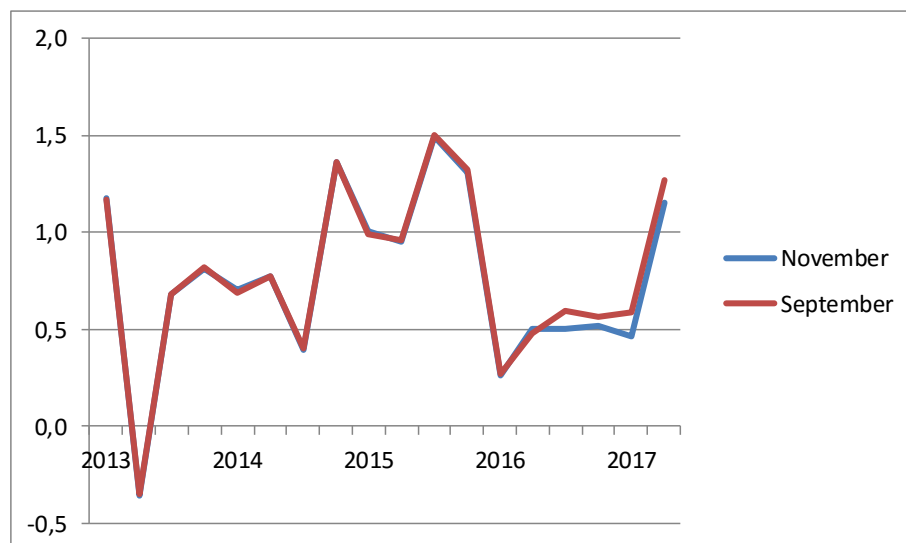
BNP-bidrag 2016 vid publiceringen i september respektive november, faktiska tal

		Hushållens konsumtions- utgifter	Offentliga konsumtions- utgifter	Fasta brutto- investeringar	Lager	Exportnetto
Helår 2016	sep-17	1,0	0,9	1,3	0,0	0,1
Helår 2016	nov-17	1,0	0,8	1,3	0,0	0,1

Revideringar av BNP 2017

I diagrammet nedan redovisas volymutvecklingen för säsongrensad BNP enligt denna publicering och publiceringen i september, för perioden 2013 till tredje kvartalet 2017.

Redovisad säsongrensad BNP-utveckling vid publicering i november respektive september

Vid beräkningen av tredje kvartalet tas nya och reviderade statistikuppgifter in på alla områden för både första och andra kvartalet 2017. I tabellen nedan redovisas de revideringar som skett vid de olika beräkningstillfällena i år. Tabellen visar hur användningssidans komponenter bidragit till BNP-utvecklingen vid de olika beräkningstillfällena. Jämfört med publiceringen i september så är BNP-utvecklingen nedreviderad med 0,3 procentenheter första kvartalet och 0,4 procentenheter andra kvartalet.

BNP-bidrag kvartal 1-2 2017 vid olika beräkningstidpunkter, faktiska tal

		Hushållens konsumtions- utgifter	Offentliga konsumtions- utgifter	Fasta brutto- investeringar	Lager	Exportnetto	BNP
Kv1	maj-17	0,8	0,6	1,9	0,1	0,3	3,6
Kv 1	jul-17	0,8	0,6	1,9	0,1	0,3	3,6
Kv 1	sep-17	1,0	0,6	2,1	0,4	-0,4	3,6
Kv 1	nov-17	0,9	0,7	1,8	0,2	-0,3	3,3
Kv 2	jul-17	1,1	-0,7	1,8	-0,1	0,5	2,6
Kv 2	sep-17	0,9	-0,5	1,6	-0,4	-0,1	1,6
Kv 2	nov-17	1,1	-0,5	0,9	-0,3	0,1	1,2

Revideringar av första kvartalet 2017

BNP-utvecklingen för första kvartalet är nedreviderad jämfört med publiceringen i september och visar att BNP ökade med 3,3 procent.

Grundstatistiken visade att både användningen och produktionssidan har reviderats ner. Storleken på diskrepansen mellan båda sidorna förblev nästan oförändrad jämfört med publiceringen i september vilket medförde att i princip samma avstämningskorrigeringar har använts som i september.

På produktionssidan är det framför allt utvecklingen av produktionen i byggbranschen som förklarar nedrevideringen. Ändringen har orsakats av en ny uppskattning av investeringar i bostäder som används vid beräkning av produktionen i byggbranschen. Även förädlingsvärdet i tjänstebranscherna har nedreviderats mest till följd av att nya FISIM- uppgifter har använts vid beräkning av små- och fritidshusbranschen.

På användningssidan är det en revidering av fasta bruttoinvesteringar till följd av ändringar i beräkningen av bostadsinvesteringarna som bidrar mest till sänkningen av BNP. Ändringen beror på att den senaste informationen kring påbörjade lägenheter och småhus tyder på att tidigare prognoser för eftersläpande i statistiken överskattat det faktiska utfallet. Även revideringar i maskiner, övriga byggnader och anläggningar i samband med ny information från Investeringsenkäten har sänkt fasta bruttoinvesteringar. Totalt har fasta bruttoinvesteringar reviderats ned med 3,6 miljarder i föregående års priser.

Utvecklingen för offentliga konsumtionsutgifter visar att konsumtionen har reviderats upp med 0,2 procentenheter. En ny bedömning av bygginvesteringar i egen regi samt nytt underlag från kvartalsenkäten har lett till en upprevidering av utvecklingen för insatsförbrukningen och den offentliga konsumtionen för kommuner. Även justeringen av kvartalsfördelning för helårsprognoser medförde upprevideringar i vissa volymmått och därmed högre produktions- och konsumtionsuppgifter.

Lagerbidraget till BNP har sänkts med två tiondelar. Det handlar i huvudsak om en nedrevidering av lager av växande skog som förklaras dels av nya uppgifter från Utrikeshandel med varor dels av en uppdatering av tidigare prognos. Även handelslager har reviderats ner på grund av nytt underlag från primärstatistik.

Exportnettot har reviderats upp med 1,9 miljarder i föregående års priser till följd av att varuimporten nedreviderats. Minskningen av import av varor beror både på en upprättning av tidigare beräkningar och på nytt underlag avseende Utrikeshandel med varor.

Revideringar av andra kvartalet 2017

Även för andra kvartalet 2017 har BNP-utvecklingen reviderats ner. Grundstatistiken resulterade i en större nedrevidering på användningssidan än på produktionssidan. De två sidorna har därigenom kommit längre bort från varandra och behovet av avstämning ökade. Efter avstämning blir BNP-utvecklingen 1,2 procent vilket är fyra tiondelar lägre än vid senaste publicering.

I likhet med revideringar av kvartal 1 är det nedrevideringen av förädlingsvärdet i byggbranschen som har bidragit mest till att dra ned utvecklingen på produktionssidan. Anledningen är densamma, alltså att en ny uppskattning av investeringar i bostäder har påverkat beräkningen av produktionen i denna bransch. Nytt underlag för Produktionsvärdeindex medförde inga stora förändringar och förädlingsvärdet för tillverkningsindustri- och tjänsteproducenter förblev nästan oförändrade.

Uppdaterat underlag från ESV avseende produktskatter har lett till att dessa har reviderats ner med 1,7 miljarder i föregående års priser.

På användningssidan har hushållskonsumtionen reviderats upp med 0,3 procentenheter sedan nya uppgifter om svenska besökares konsumtion i utlandet från Utrikeshandel med tjänster har kommit in.

Offentlig konsumtion har reviderats upp med 0,8 miljarder i föregående årspriser av samma anledningar som första kvartalet.

De fasta bruttoinvesteringarna har reviderats ner liksom för första kvartalet till följd av att den senaste informationen kring påbörjade lägenheter och småhus korrigerat för eftersläpande har inneburit en ändring i beräkningen av investeringar i bostäder. Ny information från Investeringsenkäten har också bidragit till nedrevidering. Totalt har fasta bruttoinvesteringar sänkts med drygt 8 miljarder i föregående års priser.

Nytt underlag för industrins lager har lett till att lagerförändringens bidrag till BNP har höjts med en tiondel.

Exportnettot har reviderats upp med 1,3 miljarder i föregående års priser. Nytt underlag från Utrikeshandel med tjänster har lyft upp både export och import av tjänster samtidigt som en upprättning av tidigare beräkningar samt ny information avseende Utrikeshandel med varor har sänkt varuimporten.

Revideringar av inkomster, utgifter och sparande 2016 kvartal 1 - 2017 kvartal 2

Finansiellt sparande för total offentlig förvaltning har reviderats upp med 2,4 miljarder för år 2016. Det förklaras främst av upprevidering av inkomstskatter och kapitalavkastning för kommuner och landsting. Utgifterna har reviderats i mindre omfattning. Första kvartalet 2017 reviderades ner marginellt med 0,1 miljarder medan andra kvartalet reviderades ner med 3,3 miljarder till följd av lägre inkomster från mervärdes- respektive inkomstskatt samt revidering av köp och försäljning av kommunal mark.

Finansiellt sparande för hushållssektorn har reviderats för perioden 2016 kvartal 1 - 2017 kvartal 2. De största revideringarna är hushållens utdelningsinkomster för andra kvartalet 2016 och 2017 som har reviderats upp med 22 miljarder vardera. Detta beror på nya uppgifter från en sammanställning av Skatteverkets kontrolluppgifter för hushållen år 2016. Hushållens skatter reviderades upp för år 2016 medan de reviderades ner för första halvåret under 2017. Revideringar i Betalningsbalansen för perioden 2016 kvartal 1 till 2017 kvartal 2 har införts i reala sektorräkenskaperna. Detta påverkar kapitalinkomster och –utgifter för hushållen med mindre belopp under 1 miljard kronor per kvartal.

Tidsserie BNP-revideringar

I tabellen nedan redovisas BNP-utvecklingen vid respektive beräkningstillfälle för de olika kvartalen.

Tabell 2. Publicerad faktisk volymutveckling för BNP vid olika beräkningstillfällen, första kvartalet 2013 till tredje kvartalet 2017

År	Beräknings- tidpunkt	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
2013	2013 maj	0,8			
	2013 jul	0,8	1,1		
	2013 sept	0,4	0,6		
	2013 nov	0,7	1,1	0,7	
	2014 feb	0,8	1,1	1,0	3,1
	2014 maj	0,9	1,4	1,0	3,1
	2014 jul	0,9	1,4	1,0	3,1
	2014 sept	0,5	1,1	1,6	2,8
	2014 nov	0,4	0,8	1,4	2,5
	2015 feb	0,4	0,8	1,4	2,5
	2015 maj	0,4	0,8	1,5	2,4
	2015 jul	0,4	0,8	1,5	2,4
	2015 sept	0,5	0,7	1,4	2,4
	2015 nov	0,5	0,7	1,4	2,4
	2015 feb	0,5	0,7	1,4	2,4
	2016 maj	0,5	0,7	1,4	2,4
	2016 jul	0,5	0,7	1,4	2,4
	2016 sept	0,4	0,7	1,4	2,5
	2016 nov	0,4	0,7	1,4	2,5
	2014	2017 feb	0,4	0,7	1,4
2017 maj		0,4	0,7	1,4	2,5
2017 juli		0,4	0,7	1,4	2,5
2017 sep		0,4	0,7	1,4	2,5
2017 nov		0,4	0,7	1,4	2,5
2014 maj		1,9			
2014 jul		1,9	1,4		
2014 sept		1,7	2,1		
2014 nov		1,7	1,9	2,1	
2015 feb		1,7	1,9	2,3	2,7
2015 feb		1,7	1,9	2,3	2,7
2015 maj		1,7	2,2	2,6	2,6
2015 jul		1,7	2,2	2,6	2,6
2015 sept		1,8	2,4	2,3	2,8
2015 nov		1,8	2,3	2,3	2,6
2016 feb		1,8	2,3	2,3	2,6
2016 maj		1,8	2,3	2,3	2,6
2016 jul		1,8	2,3	2,3	2,6
2016 sept		1,9	2,6	2,7	3,2
2016 nov		1,9	2,6	2,7	3,2
2017 feb	1,9	2,6	2,7	3,2	
2017 maj	1,9	2,6	2,7	3,2	
2017 juli	1,9	2,6	2,7	3,2	
2017 sep	1,8	2,5	2,7	3,4	
2017 nov	1,8	2,5	2,7	3,4	

2015	2015 maj	2,5			
	2015 jul	2,5	3,5		
	2015 sept	2,8	3,8		
	2015 nov	3,0	3,9	3,9	
	2015 feb	3,0	4,1	4,1	5,0
	2016 maj	3,1	4,1	4,0	5,4
	2016 jul	3,1	4,1	4,0	5,4
	2016 sept	3,1	4,0	4,1	5,2
	2016 nov	3,1	3,9	4,2	5,1
	2017 feb	3,1	3,9	4,2	5,1
	2017 maj	3,0	3,8	4,2	5,2
	2017 juli	3,0	3,8	4,2	5,2
	2017 sep	3,5	4,2	4,9	5,4
	2017 nov	3,5	4,2	4,9	5,4
	2016	2016 maj	3,7		
2016 jul		3,7	4,1		
2016 sept		3,7	4,4		
2016 nov		3,7	4,6	2,8	
2017 feb		3,5	4,5	2,4	2,8
2017 maj		3,4	4,2	2,6	2,5
2017 juli		3,4	4,2	2,6	2,5
2017 sep		3,5	4,6	2,7	2,4
2017 nov		3,5	4,6	2,6	2,3
2017	2017 maj	3,6			
	2017 juli	3,6	2,6		
	2017 sep	3,6	1,6		
	2017 nov	3,3	1,2	2,5	